

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ШЕЙКО ІРИНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 338.45:621

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, професор
Коюда Павло Миколайович,
Харківський національний університет
радіоелектроніки, професор кафедри
економічної кібернетики

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
Телетов Олександр Сергійович,
Сумський державний університет,
професор кафедри маркетингу та
управління інноваційною діяльністю

кандидат економічних наук, доцент
Снісаренко Олена Борисівна,
Національний аерокосмічний університет
ім. М.Є.Жуковського «Харківський
авіаційний інститут», доцент кафедри
фінансів

Захист відбудеться “14” лютого 2013 р. о 15.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.050.02 у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21, корпус У1, ауд. 1001.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21.

Автореферат розісланий « 12 » січня 2013 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Я.А. Максименко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки функціонування та подальший розвиток підприємств машинобудування значною мірою обумовлені ефективністю модернізації та інноваційної діяльності. Аналіз практики функціонування підприємств свідчить про постійно зростаючу значущість інноваційної діяльності в підвищенні конкурентоспроможності, ефективності використання виробничого потенціалу, оновленні номенклатури продукції, впровадженні прогресивної техніки й технології. Особливий інтерес викликає дослідження взаємозв'язку, взаємозалежності, закономірностей розробки інновацій, реальних потреб інноваційного процесу і подальшого інноваційного розвитку підприємств, галузі, регіонів і країни. І саме активізація інноваційної діяльності забезпечить вихід з кризи, стабілізацію та розвиток суб'єктів господарювання на сучасному етапі розвитку національної економіки.

Питанням інноваційної діяльності присвячені праці багатьох вчених-економістів, фахівців таких як О. Амоша, В. Александрова, С. Архієреєв, Ю. Бажал, П. Бубенко, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Денисенко, І. Єгоров, С. Ілляшенко, Б. Кондратьєв, П. Коюда, Б. Малицький, В. Осецький, А. Павленко, Б. Санто, О. Снісаренко, О. Телетов, Р.Фатхутдінов, Л. Федулова, М. Хохлов, Н. Чухрай, Й. Шумпетер, А. Яковлев та ін. Оцінці ефективності бізнес-процесів, та, зокрема, ефективності інноваційної діяльності підприємства присвячені праці В. Василенка, Н. Краснокутської, Т. Лепейко, П. Перерви, В. Соловійова, В. Тимофєєва, Г. Трифілової, В. Чиркова та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць і значні напрацювання в дослідженнях, ряд науково-методичних й прикладних питань мають різний ступінь розробки, потребують доповнення та уточнення, є неоднозначність в підходах до оцінки ефективності інноваційної діяльності. У зв'язку з цим виникає об'єктивна потреба у подальшому поглибленні та деталізації теоретичних і методичних положень щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства. Це й обумовило вибір теми, основну мету та зміст задач, актуальність і доцільність проведення досліджень.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі економічної кібернетики та управління економічною безпекою Харківського національного університету радіоелектроніки відповідно до планів науково-дослідних робіт за держбюджетними темами МОНмолодьспорту України: “Організаційно-економічне забезпечення управління ефективністю та конкурентоспроможністю суб'єктів господарювання” (ДР № 0108U001966), а також “Теоретичні та практичні підходи до моделювання системи управління сучасним підприємством” (ДР № 0103U001565), де запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності (ІД) машинобудівного підприємства за напрямками: інноваційні витрати, оновлення номенклатури продукції, інноваційна активність, структура джерел фінансування інноваційної діяльності, співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність.

Мета та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є подальший розвиток теоретичних і науково-методичних підходів й розроблення практичних рекомендацій щодо удосконалення оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств.

Досягнення поставленої мети спрямовано на вирішення таких задач:

уточнення визначення поняття «ефективність інноваційної діяльності» (ЕІД) підприємства;

узагальнення теоретичних підходів щодо оцінювання ЕІД та розробка на цій основі відповідних методичних положень;

формування системи показників для оцінки ефективності ІД машинобудівних підприємств;

виявлення основних тенденцій показників інноваційної діяльності підприємств машинобудування;

удосконалення методичного підходу щодо оцінки ефективності ІД машинобудівних підприємств;

визначення пріоритетних завдань машинобудівних підприємств, спрямованих на підвищення ефективності інноваційної діяльності.

Об'єкт дослідження – процеси інноваційної діяльності машинобудівних підприємств.

Предмет дослідження – теоретичні, науково-методичні підходи та практичні аспекти оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення загальної економічної теорії, розробки вітчизняних і закордонних вчених-економістів та фахівців з питань управління інноваційною діяльністю підприємства, оцінки її ефективності. Для досягнення поставленої мети в роботі використані такі загальнонаукові методи дослідження: *методи спостереження, логічного аналізу, історичного і ситуативного підходу* – для постановки задач і вивчення об'єкта дослідження; *системний підхід* – для уточнення визначень понять «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», «ефективність інноваційної діяльності підприємства»; *теоретичного узагальнення та формальної логіки* – для вибору та уточнення груп показників з оцінки ефективності ІД підприємства; *екстраполяції* – для визначення тенденцій розвитку досліджуваних підприємств; *групування та класифікації* – для систематизації існуючих методів з оцінки ІД машинобудівних підприємств; а також спеціальні методи, такі як: *багатомірний статистичний аналіз* – для дослідження основних тенденцій ІД підприємств машинобудування та визначення взаємозв'язків між параметрами інноваційної, інвестиційної, виробничої сфер; *кореляційно-регресійний аналіз* – для обґрунтування впливу факторів макросередовища на рівень інноваційної активності та обсяг інноваційних витрат; *формалізації та системного аналізу* – для визначення показників ефективності ІД підприємства за його звітністю; *адитивної згортки* – для розрахунку інтегральних показників ефективності ІД підприємства; *модифікації мультиплікативно-адитивної згортки* – для розрахунку узагальнених показників ефективності ІД підприємства; *метод експертного оцінювання* – для визначення вагових коефіцієнтів показників при

розрахунку інтегральних показників ефективності інноваційної діяльності за визначеними напрямками; *графічний і графічно-аналітичний методи* – для наочного зображення і схематичного подання статистичного та теоретичного матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів:

удосконалено:

- методичний підхід щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності (ІД) машинобудівного підприємства шляхом комплексного визначення її рівня з урахуванням витрат на інноваційну діяльність, оновлення номенклатури (асортименту) продукції, інноваційної активності, структури джерел фінансування ІД, співвідношення між результатами ІД та витратами на неї, що, на відміну від попередніх досліджень, завдяки сформованій на основі теоретичного узагальнення системі показників, у більшому ступені акцентує увагу на інноваційній активності підприємства та структурі джерел фінансування, та сприяє більш ґрунтовній оцінці ефективності ІД підприємства;

- методичний підхід щодо оцінки впливу факторів інвестиційної, виробничої, науково-технічної сфери на рівень інноваційної активності та обсяг інноваційних витрат, що дозволяє на основі кореляційно-регресійного аналізу виділити ті з них, що найсуттєвіше впливають на показники інноваційної сфери;

дістали подальший розвиток:

- змістовне наповнення поняття «ефективність інноваційної діяльності підприємства» як кількісної та якісної характеристики ІД за системою показників щодо результативності, використання та комерціалізації інноваційних розробок (продукції, технології, послуг), що, на відміну від існуючих підходів, враховує також раціональність організації ІД на підприємстві та створює основу для врахування якості системи управління інноваційною діяльністю;

- методично-організаційне забезпечення до вибору найбільш перспективних напрямів ІД машинобудівного підприємства на базі створення «інноваційної піраміди», що, на відміну від існуючої практики, дозволяє на базі системного підходу проводити фільтрацію інноваційних можливостей підприємства від їх виникнення, через спостереження, аналіз, перспективу, що сприятиме обґрунтованості вибору пріоритетних завдань активізації ІД підприємства;

- послідовність визначення ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства, що передбачає розрахунок узагальненого показника, який, на відміну від традиційних, завдяки використанню апарата мультиплікативно-адитивної згортки, враховує взаємовплив пар інтегральних показників за окремими напрямками оцінки, а також інвестиційної привабливості галузі, регіону та ризиків зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкту господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що використання на підприємствах запропонованих науково-практичних і методичних розробок оцінки ефективності ІД дозволить зовнішнім експертам та інвесторам на основі матеріалів звітності визначити ефективність ІД як в межах окремих напрямів, так і по підприємству в цілому. Результати роботи набули практичного використання у Національному науковому центрі «Харківський фізико-технічний інститут» (м. Харків), де був впроваджений методичний підхід щодо оцінки

ефективності інноваційної діяльності (довідка № 35-00/03-40 від 07.07.2010). Окремі положення дисертації використовуються в навчальному процесі на кафедрі економічної кібернетики Харківського національного університету радіоелектроніки при викладанні дисциплін «Фінансовий менеджмент» та «Економіка підприємства» (довідка № 5/520 від 04.04.2010).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій запропоновано підхід до оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства із врахуванням таких напрямів оцінки, як інноваційні витрати, оновлення номенклатури продукції, інноваційна активність, структура джерел фінансування інноваційної діяльності, співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримані здобувачем особисто. Особистий внесок в наукові праці, які опубліковані в співавторстві, вказаний в списку праць в кінці автореферату.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження, висновки та рекомендації, викладені у дисертації, доповідалися та обговорювалися на: Науково-практична конференція «Инвестиционная поддержка инновационной деятельности предприятий» (м. Сімферополь, 2005 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні технології менеджменту: проблеми теорії та практики» (м. Харків, 2008 р.), VI Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми управління бізнесом, підприємствами та проектами» (м. Харків, 2008 р.), IV Міжнародна конференція «Моделі та інформаційні технології в управлінні соціально-економічними, екологічними та технічними системами» (м. Луганськ, 2008 р.), I Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія інноваційного розвитку економіки та актуальні проблеми менеджменту бізнес-освіти» (м. Харків, 2009 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 13 наукових праць, з яких 7 – у фахових наукових виданнях, 6 – у матеріалах конференцій.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 339 сторінок друкованого тексту. Дисертація містить 68 таблиць, з них 48 за текстом, 20 – на 16 окремих сторінках і 24 рисунка, з них 22 за текстом, а 2 – на 2 окремих сторінках, список використаних джерел із 203 найменувань на 19 сторінках, 7 додатків на 112 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми, її актуальність, сформульовано мету та задачі, визначено об'єкт і предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну й практичну цінність отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні засади оцінки ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств» уточнено економічну сутність поняття «ефективність ІД підприємства», систематизовано теоретико-прикладні аспекти до оцінки ефективності ІД, обґрунтовано значущість напрямів оцінки ефективності ІД, сформовано склад показників оцінки інноваційних витрат, оновлення номенклатури продукції, інноваційної активності, структури джерел фінансування ІД,

співвідношення результатів і витрат на ІД як основи для оцінювання ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства.

Запропоновано визначення поняття «ефективність інноваційної діяльності підприємства» як кількісної та якісної характеристики ІД за системою показників щодо результативності, використання та комерціалізації інноваційних розробок (продукції, послуг, технології тощо) як конкурентоспроможного товару на основі споріднених понять «інновації» – «інноваційний процес» – «інноваційна діяльність». Саме інноваційна діяльність підприємства націлена на розробку, використання та комерціалізацію науково-техніко-технологічних результатів для виробництва продукції, розширення номенклатури, впровадження новітньої технології та реалізації конкурентоспроможного товару. Визначено, що інноваційний процес характеризується: логічною послідовністю взаємодоповнюючих етапів, мета яких розробка, впровадження, реалізація та розповсюдження інновацій; здійсненням усіх робіт, пов'язаних, насамперед, із інвестуванням; необхідністю проведення маркетингових досліджень щодо доцільності виконання робіт на основі результативності та потреби ринку; оцінка економічної ефективності є визначальним фактором впровадження та дифузії інновацій. Підприємство безпосередньо не здійснює розповсюдження інновацій, його ІД спрямована на реалізацію інноваційної продукції та отримання економічної вигоди. Здійснення ІД зорієнтовано на оновлення виробничих сил, організаційно-управлінських, комерційних, фінансових та інших відносин, що забезпечує ефективність ІД та діяльності підприємства в цілому (рис. 1).

Рис. 1. Основні складові економічної ефективності ІД підприємства

Оцінка ефективності ІД машинобудівного підприємства потребує бази для проведення необхідних розрахунків і тому проведено аналіз праць фахівців стосовно відбору ефектів ІД, переліку показників та урахування першочерговості завдань суб'єкту. Визначені найбільш суттєві моменти щодо удосконалення оцінки ефективності інноваційної діяльності:

- 1) врахування витрат на розробку, впровадження, використання та реалізацію інноваційних розробок, інноваційної продукції;
- 2) оновлення номенклатури (асортименту) продукції (робіт, послуг);
- 3) розширення обсягу використання як власних, так і придбаних інноваційних розробок;
- 4) удосконалення форм організації та управління на підприємстві;
- 5) визначення ефективності на основі співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність.

На основі теоретичного узагальнення рекомендується зосередитись на таких напрямках оцінки: 1. Інноваційні витрати; 2. Оновлення номенклатури (асортименту) продукції; 3. Інноваційна активність; 4. Структура джерел фінансування ІД; 5. Співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність.

В цілому оцінка ефективності ІД полягає у використанні узагальненого підходу до визначення факторів впливу на інноваційну діяльність та очікуваного результату на основі «чорної скриньки» (рис.2).

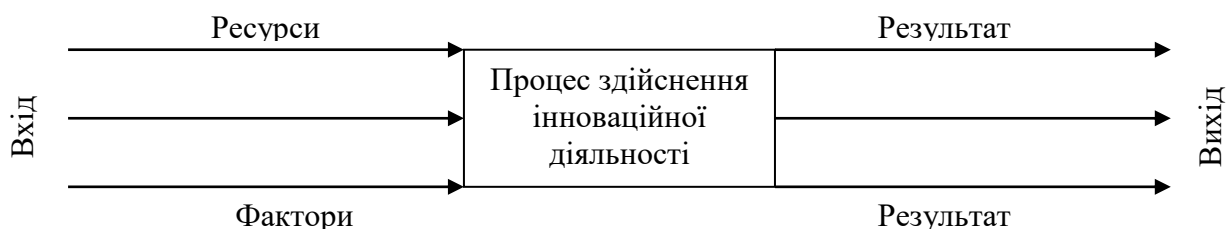

Рис. 2. Елементи оцінки ефективності ІД підприємства

Фактори, як джерело впливу на процес протікання ІД у системі, суттєво визначають її результати, а оцінка ефективності ІД стосується усієї системи і тому параметр економічної доцільності (ефективності) повинен характеризувати підприємство як систему. Фактор – це змінна величина, яка має певний вимір згідно визначеного моменту, а обрані фактори визначають як сам об'єкт, так і його стан. Саме вибір факторів є відповідальним етапом для проведення оцінки ефективності ІД підприємства і це стосується, насамперед, використання ресурсної бази (в т.ч. фінансів), рівня оновлення продукції, інноваційної активності й співставлення результатів і витрат на ІД підприємства.

Обґрунтований відбір показників за п'ятьма напрямками оцінки ефективності ІД машинобудівного підприємства з урахуванням впливу його середовища та вимог до самої оцінки й системи показників (табл. 1).

Рекомендовані показники оцінки ефективності ІД підприємства

Група показників за напрямками				
1	2	3	4	5
Інноваційні витрати	Оновлення номенклатури продукції	Інноваційна активність	Структура джерел фінансування ІД	Співвідношення результатів і витрат на ІД
1. Частка інноваційних витрат (ІВ) у витратах на виробництво	1. Частка принципово нової продукції (ПНП) в обсязі реалізованої інноваційної продукції (РП)	1. Коефіцієнт активності патентно-ліцензійної діяльності	1. Сталість відносин з кредиторами та інвесторами	1. Ефективність використання ресурсів на стадії НДДКР
2. Частка витрат на НДДКР у обсязі ІВ	2. Частка удосконаленої продукції (УП) в обсязі РП	2. Коефіцієнт використання власних розробок	2. Коефіцієнт автономії підприємства у фінансуванні ІД	2. Економія витрат і часу на стадії НДДКР
3. Частка витрат на придбання засобів праці й обладнання в обсязі ІВ	3. Частка ПНП, що реалізована за межі України, в обсязі ПНП	3. Коефіцієнт впровадження нової продукції	3. Частка позичених коштів у загальному обсязі фінансування ІД	3. Економія витрат на виробництво в результаті впровадження інновацій на 1 грн. ІВ
4. Частка витрат на маркетинг і рекламу в обсязі ІВ	4. Частка УП, що реалізована за межі України, в обсязі УП	4. Коефіцієнт оновлення технології	4. Частка витрат на ІД за рахунок власних коштів (ВК) у сумі інвестицій в основний капітал	4. Чиста прибутковість інновацій
–	–	5. Коефіцієнт активності пошуку коштів щодо фінансування ІД	–	5. Прибутковість ВК від реалізації інноваційної продукції

У другому розділі «Аналіз результатів інноваційної діяльності машинобудівних підприємств» – виявлено основні тенденції ІД машинобудівних підприємств на рівні країни, регіону; визначено основні фактори, що впливають на рівень інноваційної активності та обсяг витрат на інновації; розроблені методичні положення до оцінки ефективності ІД підприємств машинобудування.

Виявлено, що питома вага промислових підприємств в Україні, які впроваджують інновації, коливалась від 8,2% до 14,8% на протязі 2000-2011 рр., а питома вага реалізованої інноваційної продукції у обсязі промислової – від 3,8% до 7,0%. Більша частина інноваційних витрат (ІВ) спрямована на придбання машин і обладнання, а на дослідження й розробки не перевищувала 15,0%. Частка машинобудування у структурі промисловості України значно нижче, ніж у розвинених країнах, а разом із тим деякі показники галузі підвищувались. Індекс продукції машинобудування за 2003-2011 рр. перевищував індекси як у переробній промисловості (за винятком 2009 р.), так і у промисловості в цілому. У машинобудуванні впроваджується біля 70% нових технологічних процесів та

засвоюється виробництво половини видів інноваційної продукції від загальної кількості по промисловості, реалізується третина загального обсягу реалізації інноваційної продукції.

Для визначення, які саме фактори інвестиційної, виробничої, науково-технічної сфери впливають на рівень інноваційної активності та обсяг інноваційних витрат проведений багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз. Розрахунки здійснювалися за допомогою програмної системи STATISTICA 6. На попередньому етапі були задіяні 20 факторів, найвпливовіші з яких за методом пошагового включення потрапили до регресійних моделей, а решта була вилучена з подальшого розгляду через слабкий кореляційний зв'язок з незалежними змінними, або через появу мультиколінеарності при їх включенні до моделей. В результаті отримані рівняння регресії:

для інноваційної активності ($y_{ак.}$):

$$y_{ак.} = 6,523 + 0,0528 \cdot x_2 - 10^{-4} \cdot x_4 + 10^{-3} \cdot x_5 - 10^{-5} \cdot x_8 - 0,0696 \cdot x_9 + 1,2011 \cdot x_{10} - 0,1444 \cdot x_{15} + 1,5354 \cdot x_{16} + 4,1984 \cdot x_{19} \quad (1)$$

де x_2 – індекс інфляції; x_4 – прямі іноземні інвестиції (ПІІ), млн. дол. США; x_5 – загальна сума ІВ, млн. грн.; x_8 – обсяг реалізації продукції промисловості, млн. грн.; x_9 – частка обсягу реалізації промислової продукції у ВВП, %; x_{10} – частка ІВ у обсязі реалізації продукції промисловості, %; x_{15} – відсоток збиткових підприємств по промисловості, %; x_{16} – рівень безробіття в країні, %; x_{19} – відсоток ВВП, що спрямовується на фінансування науково-технічних робіт (НТР), %;

для обсягу інноваційних витрат ($y_{ІВ}$):

$$y_{ІВ} = -1020,1 + 0,04 \cdot x_2 + 1046,01 \cdot x_5 + 0,07 \cdot x_6 - 0,29 \cdot x_8, \quad (2)$$

де x_2 – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.; x_5 – відсоток ВВП, що спрямовується на фінансування НТР, %; x_6 – обсяг інвестицій в основний капітал, млн. грн.; x_8 – ПІІ, млн. дол. США.

Коефіцієнт множинної регресії першого (0,993) і другого (0,994) рівняння та коефіцієнт детермінації (0,967 і 0,980 відповідно) підтверджують належний рівень якості моделей. Встановлено, що саме рівень інноваційних витрат (x_5) й безробіття (x_{16}), інфляція (x_2) та обсяг фінансування НТР з бюджету (x_{19}) позитивно впливають на інноваційну активність, а обсяг реалізації промислової продукції (x_8) та ПІІ (x_4) й кількість збиткових підприємств (x_{15}) – негативно, що обумовлюється переважно виробництвом традиційних товарів, зростанням конкуренції та збитковістю діяльності ряду вітчизняних підприємств. Регресійна модель залежності обсягу ІВ від впливу чотирьох факторів дозволила виявити, що фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування (x_2), відсоток ВВП, що спрямовується на фінансування НТР (x_5), і обсяг інвестицій в основний капітал (x_6)

прямо пропорційні обсягу ІВ, тоді як обсяг ПІІ (x_8) – зворотно пропорційний до незалежної змінної. Найбільший вплив на коливання інноваційної активності та обсяг ІВ має відсоток ВВП, що спрямовується на фінансування НТР: саме його зростання на 1% забезпечує підвищення інноваційної активності на 4,19% та інноваційних витрат – на 1046,01 млн. грн.

Обробка статистичних даних свідчить, що Харківський регіон посідає одне із провідних місць за рівнем розвитку машинобудівного комплексу, але простежується чітка тенденція зменшення інноваційної активності таких підприємств. Серед підприємств області, що займалися ІД за 2003-2011 рр., половина належить до машинобудування. Більше 70% від загальної суми фінансування ІД підприємств регіону – це власні кошти підприємств; банківське кредитування ІД в останні три роки (2009-2011 рр.) взагалі припинилось. Позитивною тенденцією стало зростання обсягів інноваційних витрат, у тому числі за рахунок бюджетів усіх рівнів. На основі теоретичного узагальнення та аналізу статистичних даних виявлені основні проблеми ІД машинобудівних підприємств (високий рівень зношеності основних виробничих фондів, недостатній рівень платоспроможності підприємств, брак власних коштів підприємств для інвестування ІД та ін.), вирішення яких дозволить прискорити процес впровадження інноваційних розробок та забезпечити відповідний рівень інвестування.

На основі аналізу методичних положень, офіційних рекомендацій та авторських підходів щодо ІД суб'єктів господарювання були узагальнені спрямованості використання результатів оцінки й аналізу ефективності ІД та інноваційного розвитку підприємства і визначені складові інструментарію для проведення оцінки ефективності ІД машинобудівного підприємства (рис.3). На підставі аналізу стану вирішення задачі оцінки ефективності ІД сформульовані перспективні можливості її вирішення для машинобудівних підприємств.

У третьому розділі «Розвиток методичних підходів щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств» – удосконалено методичний підхід оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства із врахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів; запропонована послідовність відбору інноваційних бізнес-ідей на основі «інноваційної піраміди»; обґрунтовано комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств.

Дослідження дозволили сформувати перелік робіт ІД за етапами інноваційного процесу від зародження ідеї, проведення фундаментальних і прикладних досліджень до розробки, освоєння, впровадження та дифузії інновацій. На основі адаптованої «інноваційної піраміди» до умов функціонування й розвитку суб'єкту в умовах конкуренції ринкового середовища вибудовані етапи виконання робіт ІД підприємства з урахуванням його оточення. Із сформованого банку інноваційних можливостей (ІМ) підприємства здійснюється відбір інноваційних проектів (ІП) для впровадження. Саме фільтрація ІМ та обґрунтований вибір ІП на основі ефективності їх реалізації й обраної схеми фінансування дозволить сформувати базу даних як власних інноваційних можливостей, так зовнішніх інноваційних розробок.

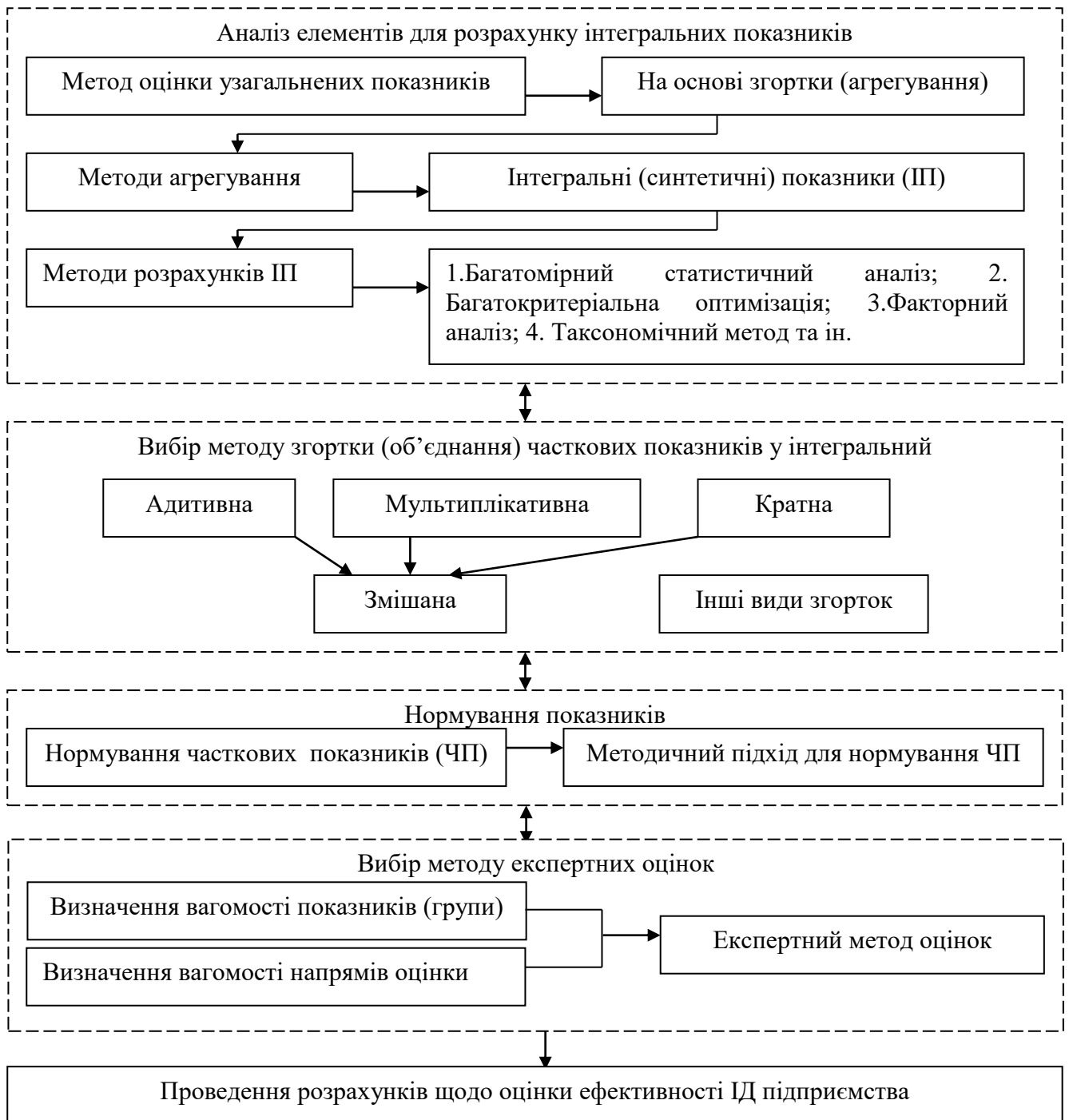

Рис. 3. Складові інструментарію методичного підходу щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства

Практичне використання запропонованої «інноваційної піраміди» дозволить більш раціонально сформувати необхідні групи, колективи щодо накопичення потрібної інформації, здійснювати фільтрацію інноваційних можливостей (потенційних інноваційних проектів до впровадження) машинобудівного підприємства та відбір інноваційних проектів на основі економічної ефективності їх впровадження (рис. 4).

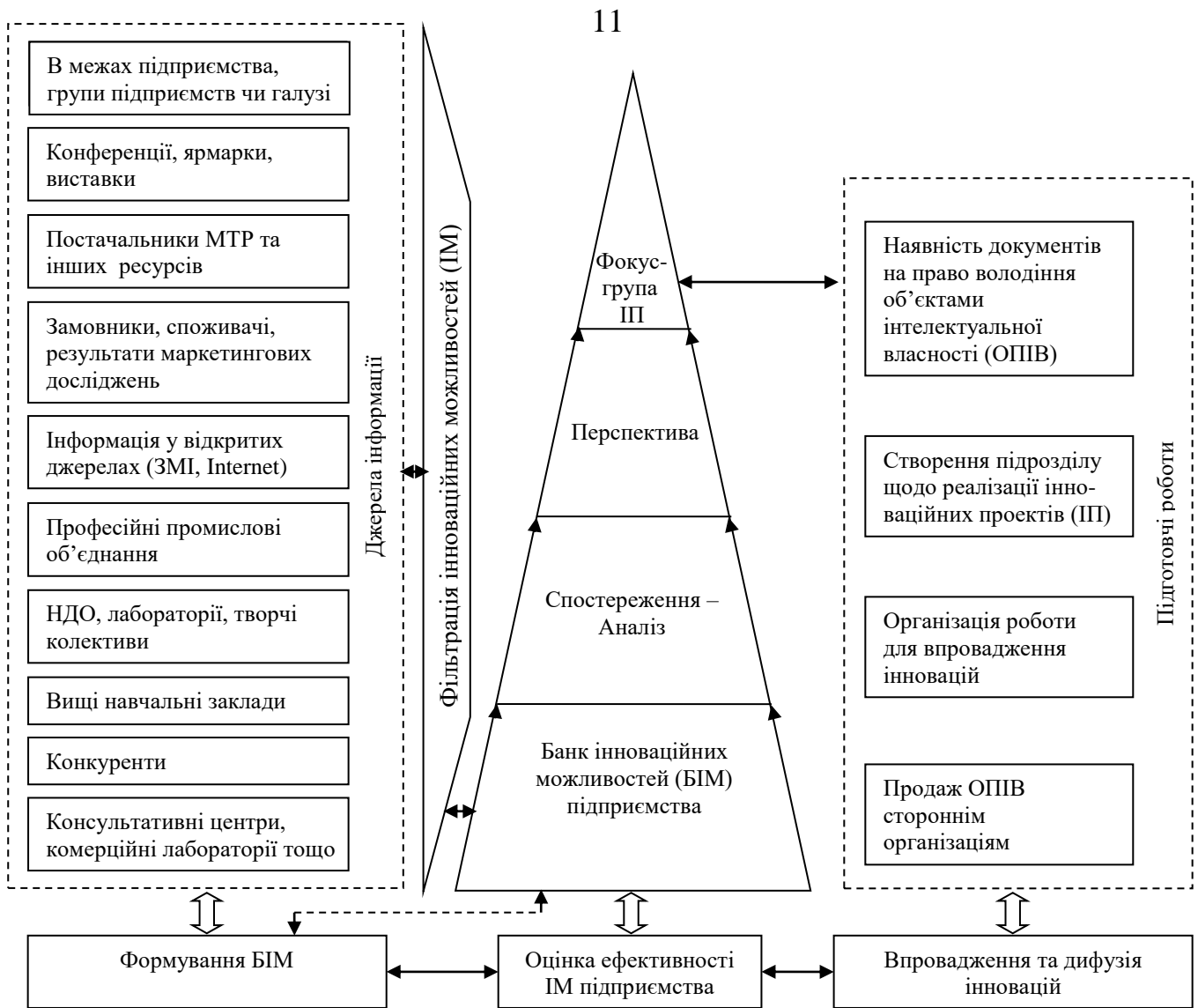

Рис. 4. Рекомендована «інноваційна піраміда»

Оцінка ефективності ІД машинобудівних підприємств за рекомендованими напрямками оцінки здійснювалася на основі адитивної згортки в межах кожного напрямку з врахуванням вагових коефіцієнтів окремих показників.

Розрахунок показників по семи машинобудівним підприємствам за 2004-2011 рр. дозволив виявити основні резерви підвищення ефективності інноваційної діяльності. Так, зростання обсягів інноваційних витрат спостерігалось на трьох підприємствах (Державне НВП «Об'єднання Комунар», ПуАТ «Харківхолодмаш», ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування»). Лише три підприємства з семи оновлювали номенклатуру (асортимент) продукції (ВАТ «Турбоатом», Державне підприємство ХМЗ «ФЕД», ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод (Харверст)»). Досить активно питанням фінансування ІД приділяло увагу ВАТ «Харківхолодмаш». Інноваційна активність практично на усіх підприємствах не стала визначальним напрямом у ІД, за винятком ВАТ «Турбоатом». Для ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування», ПрАТ «Лозівський ковальсько-механічний завод» першочерговим було оцінка співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність. Було виявлено, що ВАТ «Турбоатом», «ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного

устаткування» та Державне підприємство ХМЗ «ФЕД» в основному ефективно впроваджують як власні, так і придбані інноваційні розробки. Аналіз результатів оцінки ефективності ІД за напрямками оцінки дозволив виявити, що для усіх машинобудівних підприємств характерно: основне джерело інвестування ІД – це власні кошти; необхідність впровадження ресурсозберігаючих і маловідходних технологій; низька активність щодо пошуку інвесторів (особливо вітчизняних).

Послідовність оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства наведена на рис. 5.

Рис. 5. Рекомендована послідовність оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства

Інтегральні показники за окремими напрямками оцінки пропонується розраховувати, використовуючи адитивну згортку показників, що входять до одного напрямку. Визначення узагальнених показників ефективності ІД підприємства пропонується здійснювати на основі модифікації мультиплікативно-адитивної згортки на базі знаходження площі п'ятикутника, що утворюється інтегральними показниками (ІП) за напрямками оцінки. Нормування площі п'ятикутника

рекомендується проводити на базі його «ідеальної», максимальної площі, що утворюється максимально можливим значенням ІІ (які дорівнюють 1) за всіма напрямками оцінки. Узагальнений показник ефективності ІД машинобудівного підприємства розраховується за формулою, яка враховує також і вагові коефіцієнти окремих інтегральних показників за напрямками оцінки, отримані за допомогою експертного оцінювання

$$E_{узаг.} = \frac{1}{2} \cdot \sin \frac{360^\circ}{m} \cdot (II_1 \cdot w_1 \cdot II_m \cdot w_m + \sum_{i=1}^{m-1} II_i \cdot w_i \cdot II_{i+1} \cdot w_{i+1}) / S_{макс.}, \quad (3)$$

де m – кількість напрямів оцінки (рекомендовано 5); i – лічильник інтегральних показників за порядком їх розташування на п'ятикутнику; II_i – значення інтегрального показника за i -м напрямом оцінки; w_i – значення вагового коефіцієнту

i -го інтегрального показника ($\sum_{i=1}^n w_i = 10$); $S_{макс.}$ – максимальна площа п'ятикутника

($S_{макс.} = 7,88$).

Рекомендується корегувати узагальнений показник ефективності ІД підприємства відповідними коефіцієнтами, що враховують інвестиційну привабливість галузі й регіону та вплив внутрішніх і зовнішніх ризиків на інноваційну діяльність суб'єкту господарювання. Узагальнений показник ефективності ІД машинобудівного підприємства із врахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів ($E_{узаг.}^{скор}$) пропонується розраховувати за формулою

$$E_{узаг.}^{скор} = E_{узаг.} \times K_{гал.рег.} \times K_{внутр.} \times K_{зовн.}, \quad (4)$$

де $E_{узаг.}$ – узагальнений показник ефективності ІД підприємства; $K_{гал.рег.}$, $K_{внутр.}$, $K_{зовн.}$ – корегувальні коефіцієнти, що враховують інвестиційну привабливість машинобудування та Харківського регіону й вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на відповідний рівень внутрішніх ($1 - R_{внутр.}$) і зовнішніх ($1 - R_{зовн.}$) ризиків на інноваційну діяльність по підприємствах ($K_{внутр.}$ коливався від 0,28 до 0,38; $K_{зовн.}$ – від 0,62 до 0,72).

Узагальнені показники ефективності ІД машинобудівних підприємств Харківської області без врахування впливу внутрішніх і зовнішніх факторів наведені в табл. 2. Найвищі показники ефективності ІД були у Державного підприємства ХЕМЗ «ФЕД» та ТОВ «Харківський завод підйомно-транспортного устаткування», а найнижчі серед аналізованих підприємств – у ПуАТ «Харківхолодмаш» і Державного НВП «Об'єднання Комунар», хоча впродовж 2007-2011 рр. (за винятком 2008 р.) на цих підприємствах спостерігалось підвищення ефективності інноваційної діяльності.

Узагальнені показники ефективності ІД машинобудівних підприємств

Підприємства	Узагальнений показник ефективності ІД без врахування впливу внутрішніх і зовнішніх факторів, по роках							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ВАТ «Турбоатом»	0,485	0,509	0,558	0,538	0,506	0,475	0,609	0,542
Державне підприємство ХМЗ «ФЕД»	0,700	0,721	0,744	0,565	0,507	0,596	0,344	0,433
ПуАТ «Харківський верстатобудівний завод»	0,337	0,261	0,255	0,308	0,326	0,450	0,260	0,293
ПуАТ "Харківхолодмаш"	0,078	0,122	0,116	0,180	0,178	0,224	0,214	0,243
ТОВ "Харківський завод підйомно-транспортного устаткування"	0,552	0,528	0,529	0,625	0,614	0,688	0,675	0,592
ПрАТ "Лозівський ковальсько-механічний завод"	0,304	0,306	0,417	0,405	0,371	0,455	0,463	0,459
Державне НВП «Об'єднання Комунар»	0,148	0,208	0,208	0,186	0,157	0,166	0,185	0,207

Тенденція зміни скорегованого узагальненого показника ефективності ІД аналізованих підприємств з урахуванням прийнятої шкали рівней ефективності («низький» (значення $E_{узаг}^{скор}$ знаходяться в інтервалі $[0; 0,36]$), «середній» ($[0,37; 0,64]$), «високий» ($[0,65; 1]$) наведена на рис. 6.

Згідно з розрахунками, три підприємства – Державне НВП «Об'єднання Комунар», ПуАТ «Харківхолодмаш» та ПуАТ «Харверст» протягом більшості аналізованого періоду перебували у межах низької ефективності. Також у межах низького рівня ефективності протягом 2004-2005рр., а також 2008 р. перебував ПрАТ «ЛКМЗ». Решта підприємств перебувало у межах середнього рівня ефективності, тільки ДП ХМЗ «ФЕД» у 2006 р. підвищив значення $E_{узаг}^{скор}$ до високого рівня.

На основі значень інтегральних показників за напрямками оцінки, узагальнених показників ефективності ІД, тенденцій їх зміни, а також значень стандартних відхилень інтегральних показників та значень парних коефіцієнтів кореляції між інтегральними показниками були виявлені позитивні та негативні моменти по кожному підприємству. І це дозволило виділити пріоритетні завдання конкретного машинобудівного підприємства щодо активізації ІД на перспективу. Запропоновано комплекс заходів, впровадження яких сприятиме зростанню ефективності ІД на машинобудівних підприємствах.

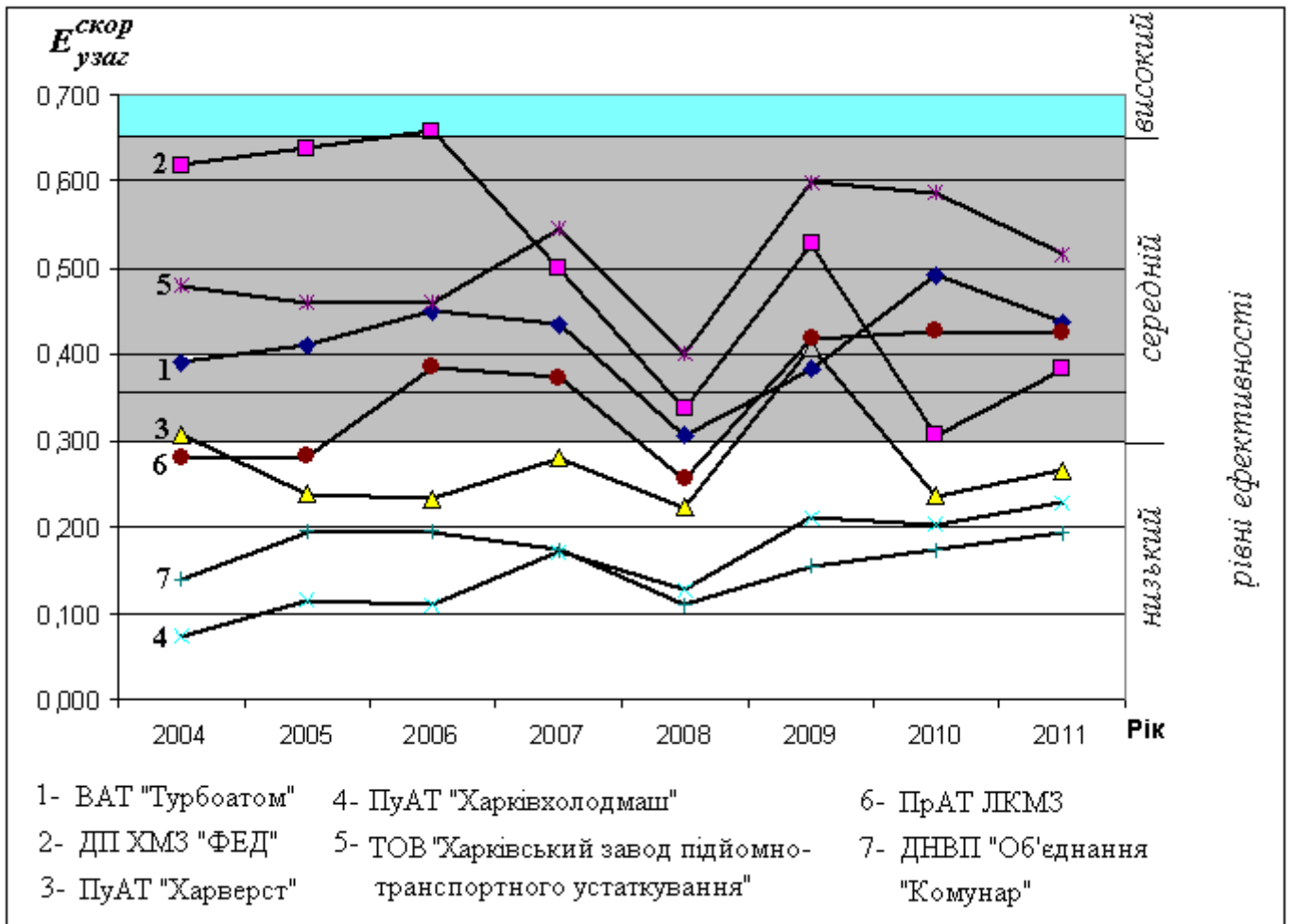

Рис. 6. Тенденція зміни ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств із врахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі представлено теоретичне узагальнення та вирішення науково-практичної задачі щодо розвитку методичних підходів до оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. Основні висновки та результати, що одержані при проведенні дослідження, полягають у такому:

1. На основі узагальнення й систематизації підходів щодо сутності, змісту, характеристики та особливостей інновацій визначено взаємозв'язок поняття «ефективність інноваційної діяльності підприємства» зі спорідненими поняттями: «інновації», «інноваційний процес», «інноваційна діяльність», уточнено економічну сутність поняття «ефективність інноваційної діяльності підприємства» як кількісної та якісної характеристики ІД за системою показників щодо результативності, використання та комерціалізації інноваційних розробок як конкурентоспроможного товару.

2. Рекомендуються такі основні напрями підвищення та оцінки ефективності ІД машинобудівних підприємств: інноваційні витрати, оновлення номенклатури продукції, інноваційна активність, структура джерел фінансування ІД,

співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність. Розроблені методичні положення оцінки ефективності ІД машинобудівних підприємств на основі детального та поглибленого аналізу офіційних рекомендацій, авторських підходів щодо оцінювання економічної ефективності ІД, визначені складові інструментарію та сформована послідовність такої оцінки.

3. На основі вимог до оцінки ефективності ІД та системи показників і наявної можливості проведення необхідних розрахунків запропоновані показники для оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства за рекомендованими напрямками оцінки: інноваційні витрати, оновлення номенклатури продукції, інноваційна активність, структура джерел фінансування ІД, співвідношення результатів і витрат на інноваційну діяльність.

4. На основі дослідження динаміки показників інноваційної сфери на рівні країни, Харківської області та машинобудування виявлені ряд небезпечних тенденцій, а саме: падіння рівня інноваційної активності та частки інноваційної продукції у загальному обсязі реалізації, відсутність зацікавленості до фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств з боку банківського сектору, а також вітчизняних та іноземних інвесторів. На основі багатофакторного регресійного аналізу визначені найвпливовіші фактори на рівень інноваційної активності та обсяг витрат на інновації, що дозволяє всебічно розкрити характер взаємозв'язків між показниками.

5. Удосконалений методичний підхід щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності машинобудівного підприємства на основі узагальнюючого показника, який об'єднує оцінки за рекомендованими напрямками за допомогою апарату мультиплікативно-адитивної згортки на базі знаходження площі п'ятикутника. Запропоновано використовувати адаптовану «інноваційну піраміду», що дозволить через фільтрацію-аналіз-спостереження інноваційних можливостей більш аргументовано обґрунтувати вибір інноваційних проектів на основі ефективності їх реалізації та обраної схеми фінансування.

6. На основі динаміки зміни часткових, інтегральних та узагальнених показників ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств визначені позитивні й негативні моменти по кожному окремому машинобудівному підприємству, що стало основою для розробки пріоритетних завдань щодо активізації ІД на перспективу. Обґрунтований комплекс заходів, впровадження яких сприятиме підвищенню ефективності інноваційної діяльності на підприємствах машинобудування.

7. Результати дисертаційної роботи впроваджені в практику роботи у Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» (м. Харків), а також у навчальному процесі Харківського національного університету радіоелектроніки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Шейко І.А. Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні та практика їх використання / І.А. Шейко // Управління розвитком. – Харків: Харківський національний економічний університет. – 2008. – № 19. – С. 159-161.

2. Шейко І.А. Аналіз показників інноваційної діяльності промислових підприємств України / І.А. Шейко // Вісник Хмельницького національного університету. Хмельницький: ХНУ. – 2008. – Т. 3, № 5. – С. 180-185

3. Шейко І.А. Аналіз методів оцінки проектного ризику / І.А. Шейко, П.М. Коюда // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Луганськ: СХУ ім. В.Даля. – 2010. – № 8 (150). – С. 18-26. *Здобувачем узагальнено основні підходи до оцінки ризиків інноваційної діяльності підприємств машинобудування.*

4. Шейко І.А. Особенности государственного регулирования инновационной деятельности предприятий и организаций / И.А. Шейко, А.В. Стороженко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Харків: НТУ «ХПІ». – 2010. – № 35. – С. 53-62. *Здобувачем оцінено фактори впливу державного регулювання на рівень інноваційної активності.*

5. Шейко І.А. Вплив факторів зовнішнього середовища на рівень інноваційної активності та обсяг інноваційних витрат в Україні / І.А. Шейко, П.М. Коюда // Управління розвитком. – Харків: Харківський національний економічний університет. – 2010. – № 4. – С. 27-30. *Здобувачем обґрунтовано вибір показників зовнішнього середовища для аналізу впливу на показники інноваційної діяльності.*

6. Шейко І.А. Методический подход к оценке эффективности инновационной деятельности на основе создания «инновационной пирамиды» / И.А. Шейко // Бізнес-Інформ. – Харків: Харківський національний економічний університет. – 2010. – № 12. – С. 32-40.

7. Шейко І.А. Оцінка ефективності інноваційного проекту при фінансуванні за рахунок прибутку / І.А. Шейко, О.В. Стороженко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Харків: НТУ «ХПІ». – 2011. – № 8. – С. 25-31. *Здобувачем запропоновано модифікацію показників для оцінки ефективності інноваційних проектів.*

8. Шейко І.А. Особенности оценки реализуемости инновационных проектов/ И.А.Шейко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції [«Науковий потенціал світу – 2005»], (Дніпропетровськ, 19-30 вересня 2005 р.) /Дніпропетровський державний університет. – Дніпропетровськ: ДДУ, Вид-во «Наука і освіта»,2005. – Т.4.– С. 54-56.

9. Шейко І.А. Проблемы оценки эффективности инновационных проектов на основе критерия полезности / И.А.Шейко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні проблеми сучасних наук: теорія та практика»], (Дніпропетровськ, 1-8 червня 2005 р.) /Дніпропетровський державний університет. – Дніпропетровськ: ДДУ, Вид-во «Наука і освіта»,2005. – 2005. – Т. 2. – С. 135-137.

10. Шейко І.А. Проблема оценки эффективности инновационной деятельности предприятий / И.А. Шейко, П.Н. Коюда // Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні проблеми управління бізнесом, підприємствами та проектами»], (АР Крим, м.Алушта, 15-21 вересня 2008 р.) / Харківський національний аерокосмічний університет «Харківський аерокосмічний інститут». – Харків: ХНАУ «ХАІ», 2008. – С. 112-113. *Здобувачем узагальнено основні підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств.*

11. Шейко І.А. Оцінка вірогідності отримання необхідної прибутковості на вибраному інтервалі інвестування [Електроний ресурс]/ І.А. Шейко, В.О. Мусієнко // Матеріали науково-практичної конференції [«Дні науки-2008»], (Дніпропетровськ, травень, 2008 р.) /Дніпропетровський державний університет. – Дніпропетровськ: ДДУ, Вид-во «Наука і освіта», 2008. – Т. 4. – Режим доступу до журн.: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Economics/28805.doc.htm *Здобувачем запропоновано підхід до оцінки прибутковості інноваційної діяльності*

12. Шейко І.А. Аналіз основних показників інноваційної сфери України /І.А. Шейко, О.В. Стороженко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Стратегія інноваційного розвитку економіки та актуальні питання менеджмент-бізнес освіти»], (Харків, 20-22 квітня, 2009 р.) / Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Харків: НТУ «ХПІ», 2008. – С. 112-114. *Здобувачем узагальнено основні фактори, що перешкоджають інноваційному розвитку на рівні підприємств, і зроблено аналіз показників інноваційної сфери.*

13. Шейко І.А. Аналіз методів оцінки проектного ризику / І. А. Шейко, П.М.Коюда // Матеріали XV Всеукраїнської науково-методичної конференції [«Проблеми економічної кібернетики»], (АР Крим, м. Євпаторія, 4-8 травня 2010 р.) / Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – С. 162-163. *Здобувачем запропоновано методичні положення до врахування факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища на рівень ефективності інноваційної діяльності.*

АНОТАЦІЇ

Шейко І.А. Оцінка ефективності інноваційної діяльності машинобудівних підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний технічний університет «ХПІ», Харків, 2013.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню й удосконаленню методичних підходів до оцінки ефективності інноваційної діяльності (ІД) машинобудівних підприємств. Узагальнені підходи до сутності, змісту, характеристики й особливостей інновацій як основного елемента інноваційного процесу й інноваційної діяльності та уточнені споріднені поняття «інновації» – «інноваційний процес» – «інноваційна діяльність», як бази рекомендованого поняття «ефективність інноваційної діяльності підприємства».

Проаналізовано теоретико-методичні підходи до оцінки ефективності ІД машинобудівного підприємства і обґрунтовано методичний підхід для проведення такої оцінки за п'ятьма напрямками на основі сформованої системи показників. Запропонований методичний підхід для оцінки ефективності ІД машинобудівного підприємства базується на врахуванні інноваційних витрат, оновлення номенклатури продукції, інноваційної активності, структури джерел фінансування ІД, співвідношення результатів і витрат на ІД. Визначені складові інструментарію для проведення оцінки ефективності ІД та послідовність проведення розрахунків

інтегральних (за напрямками оцінки) та узагальнених показників ефективності ІД машинобудівного підприємства, який рекомендується корегувати з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх факторів. Обґрунтовано комплекс заходів щодо активізації ІД підприємств машинобудування Харківської області.

Ключові слова: машинобудівне підприємство, інноваційна діяльність, ефективність, джерела фінансування, інноваційна активність, інноваційні витрати.

Шейко И.А. Оценка эффективности инновационной деятельности машиностроительных предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет «ХПИ», Харьков, 2013.

Диссертация посвящена обоснованию и усовершенствованию методических подходов к оценке эффективности инновационной деятельности машиностроительных предприятий. На основе обобщенных подходов к сущности, содержанию, характеристике и особенностям инноваций как основному элементу инновационного процесса и инновационной деятельности (ИД) были уточнены взаимосвязанные понятия «инновации» – «инновационный процесс» – «инновационная деятельность» в качестве базы рекомендованного понятия «эффективность инновационной деятельности предприятия».

Проанализированы существующие подходы к оценке эффективности ИД. Предложено осуществлять оценку эффективности инновационной деятельности по пяти направлениям: инновационные затраты; обновление номенклатуры (ассортимента) продукции; инновационная активность; структура источников финансирования ИД; эффективность (соотношение результатов и затрат) инновационной деятельности. На основе обобщения точек зрения специалистов по оценке эффективности инновационной деятельности были сформированы пять групп показателей по рекомендуемым направлениям оценки. Наличие статистических данных по предприятиям для проведения таких расчетов позволило сформировать систему показателей, которая рекомендуется к использованию для оценки эффективности ИД машиностроительного предприятия.

Анализ показателей инновационной деятельности машиностроительных предприятий Украины и Харьковской области позволил выявить ряд опасных тенденций: снижение уровня инновационной активности, низкая доля инновационной продукции в объеме произведенной промышленной, основным источником финансирования инновационной деятельности машиностроительных предприятий являются собственные средства, при этом большая часть суммы финансирования ИД тратится на приобретение основных фондов. При помощи корреляционно-регрессионного анализа определены основные параметры, влияющие на уровень инновационной активности и объем инновационных затрат.

Для выбора наиболее перспективных направлений инновационной деятельности предлагается использовать «инновационную пирамиду», которая позволяет путем первичного отбора инновационных возможностей, их анализа и оценки сформировать фокус-группу инновационных проектов.

Предложен методический подход к оценке эффективности ИД машиностроительного предприятия, который включает следующие этапы: расчет интегральных показателей по пяти направлениям оценки; расчет обобщенного показателя по оценке эффективности ИД по предприятию в целом; корректировка обобщенного показателя с учетом влияния внутренних и внешних факторов. (инвестиционная привлекательность отрасли, региона и влияния на ИД предприятия внутренних и внешних рисков). Для определения интегральных показателей задействован аппарат аддитивной свертки, а при расчете обобщающего показателя эффективности ИД – модификация мультипликативно-аддитивной свертки. По результатам апробации рекомендованного методического подхода оценки эффективности ИД машиностроительных предприятий Харьковской области были разработаны мероприятия по усовершенствованию инновационной деятельности по каждому конкретному машиностроительному предприятию и выделены приоритетные задания по активизации инновационной деятельности.

Ключевые слова: машиностроительное предприятие, инновационная деятельность, эффективность, источники финансирования, инновационная активность, оценка эффективности инновационной деятельности, инновационные затраты.

Sheyko I.A. Estimation of Effectiveness of Innovation Activity of Engineering Enterprises. - Manuscript.

The dissertation is presented to obtain Candidate's Degree in Economics in Specialty 08.00.04 – Economy and Management of Enterprises (on types of economic activity). – National Technical University “Kharkiv Polytechnic Institute”, Kharkiv, 2013.

The dissertation is devoted to explanation and improvement of methodical approaches of efficiency estimation of innovative activity (IA) of engineering enterprises. Approaches to innovation nature, content, characteristics and features as a key element of innovation process and IA have been generalized, and related categories of innovation–innovative process –innovative activity are offered, as basis of the recommended definition «efficiency of enterprise IA».

Theoretical and methodical approaches to the evaluation of efficiency of enterprise IA have been analyzed, and methodical approach to conducting such assessment in five areas based on the proposed system of characteristics. Recommended methodological approach for evaluating the enterprise IA efficiency is based on taking into account of innovation expenditures, product range upgrade, innovative activity, the structure of IA sources of funds, ratio of results and costs for IA. Components of tools for evaluating efficiency of engineering enterprise IA and order of calculation of integral indexes of IA efficiency (according to estimates) have been defined. It is recommended to correct integral indexes taking into account internal and external factors. The complex of measures for activating Kharkiv region engineering enterprises IA is substantiated.

Key words: engineering enterprise, innovative activity, efficiency, sources of funds, efficiency estimation of innovative activity, innovation costs.

ШЕЙКО ІРИНА АНАТОЛІЇВНА

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

к.е.н., проф. Коюда П.М.

Підп. до друку 10.01.13 .Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний.
Обсяг ум.-друк. арк 0,9. Наклад 100 прим. Зам.№ 9

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг»

Свідоцтво про державну реєстрацію ю.о. АОО № 507350.

610032, м. Харків, Пров. Соляниківський, 4

Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96.